

LAISVOJI LIETUVA

Nr.15. / 2 metai /

1947.IV.15.

T U R I N Y J E:

1. Kova dėl Lietuvos laisvės ir jos reprezentantai
2. Žaismo atgarsiai iš Maskvos
3. Politinės aktualijos
4. D P gyvenimo sektorius

KOVA DĖL LIETUVOS LAISVĖS IR JOS REPREZENTANTAI

Kova dėl Lietuvos laisvės atstatymo šiandien turi būti kiekvieno lietuvių ir visos lietuviškosios bendruomenės vienu iš pirmųjų rūpesčių. Kiekviena pastanga šia linkme, jei tik ji pozityvi, yra sveikintina ir remtina, neatsižvelgiant į tai, kuri grupė ar kuris asmuo tokios pastangos būtų autorius. Gyvename tokį metą, kada apie atranką negali būti kalbų. Kas bando rušiuoti, jog šis gali dalyvauti kovoje dėl Lietuvos laisvės atstatymo, o anas negali, kas sako, jog šios grupės pastangos priimtinos, o anas ne, - tas jau ne tik pats nėra kovotojas dėl Lietuvos laisvės, bet, priešingai, tokių kėslų asmenis bei grupes negalima kitu vardu pavadinti, kaip tik Lietuvos laisvės duobkasiais.

Deje, turim skaitytis su liūdnu faktu, jog vieningos minties kovoje dėl Lietuvos laisvės atstatymo mūsų visuomeniniuose vienetuose šiuo mūsų tautai taip tragišku metu kaip tik pasigendama. Mūsų politinių grupių vadovybėse, vietoje ieškojusių kelių vieningam darbiui, dažnai narpliojamas pigiose intrigėlėse, užsiiminėjama ne tik neprasmishkair, bet dargi vieningumo būtinumą ardančiais pokalbiais.

Nr.15.

L. L.

1947-IV-15.

ir svarstymais, kas gali kovotojų dėl Lietuvos laisvės eilėsnai stoti ir kas turi palikti nuošalyje. Tokios užmačios, savaine aišku, ne tik atsiduoda dideliu pigumu, nesugrąžintu ivertinti gyvenamojo momento rintumo, bet jos, ir tai yra svarbiausia, parodo kai kurių asmenų, sėdinčių dargi politinių vienetų vadovybėse, nepribrendimą visuomeniniam darbui ir skendėjimą siauriai partiniame užkietėjime. Gi partinis siauražiūriškumas yra toks pat žalingas ir kenksmingas, kaip ir kiekviena niekšybė, kuria kenkiama savo tautos bendriesiems reikalams.

Tuo nenarima čia paneigti politinių vienetų egzistencialumą. Politinis uniformizmas - tai kiekvienas žinome iš netolimos partitės - visada yra individo iniciatyvos užmušėjas. Tačiau yra klausimų, kuriuose atskiros politinės grupės turėtų rasti bendrą kalbą. O tokiis reikalais mums nū yra Lietuvos laisvės atstatymo klausimas. Prieš jį turi nublukti visos ambicijos. O kai vadovaujasi ambicijomis, kai manoma šiame darbe daryti atranką, tada neišengiamai einama prie iniciatyvų paraližavimo, ir, svarbiausia, išniekur neturint įgaliojimų, tik vadovaujantis nesveiku noru užpuojamos kitų pastangos.

Tokios mintys kyla pažvelgus į nūdienį mūsų politinių grupių darbą. I jį išigilinus kartais tektų duoti ir kitokis vardas, priešingas pozityviems užsimojimams.

Pastaruoju metu įvyko pasitarimas tretyje esencijos mūsų vadovybės, vadovaujančios Lietuvos išlaisvinimo darbui. Iš šio pasitarimo daug kas išryškėjo. Ir, svarbiausia, išryškėjo ir tokių momentų, dėl kurių tektų giliai susimastyti. Apie tai čia ir turimas tikslas tarti žodį, visai neturint tikslo kieno nors užsimojimus kaišioti pasilius, bet tikslai norint pasvarstyti, kiek žingsniai, nesiderina su vieningo darbo prigintini, gali neigiamai atsiliiepti į Lietuvos laisvės atstatymo pastangų sėkmingumą.

Minėtasis pasitarimas buvo pradėtas pranešimu, kuriuo turėtas tikslas apibūdinti Lietuvos išlaisvinimo reikale vadovaujančio vieneto darbus. Pirmiausia buvo paminėti Lietuvos įgalioti ministriai, reziduoją Amerikoje ir kitose šalyse, su kuriais stengtasi

Nr. 15.

L. L.

1947. IV. 15.

palaikyti glaudus ryšys. Dra aišku, jog Lietuvos įgalioti ministrai, ypač tose valstybėse, kurios iki šiol nėra jų rezidavimo paneigusios, mūsų tautos byloje yra patys svarbiausi kovos dėl Lietuvos laisvės atstatymo reprezentantai. Savo iniciatyva, savo galimumu turėti ryšius su politikais, stovinčiais laisvo tautų apsisprendimo pusėje, ir savo sugėbėjimu išnaudoti Lietuvos bylai ginti tinkamus momentus jie daug gali mums visiems rūpinu klausimu padaryti. Per Lietuvos įgaliotus ministerius lietuviškoji visuomenė, gyvenanti įvairiose šalyse, tiek esanti tremtyje Europos Vakaruose, lengviau ir greičiau savo balsą gali perduoti asmenims, stovintiems arčiau politinių problemų sukurio. Ateitis parodys, kokioje aukštumoje savo uždavinius atliko mūsų įgalioti ministrai ir kokią svorį Lietuvos byloje turėjo jų pastangos. Tačiau jau šiaudien galima nesvyruojant tvirtinti, jog Lietuvos bylos kelimo ir deramoje šviesoje jos nušvietimo klausimas pirmoje eilėje yra įgaliotų Lietuvos ministerių rankose ir šiame reikale jie jau yra atlikę nemažą vaidmenį.

Lietuviškoji visuomenė, ypač mūsų išeivija Jungtinėse Amerikos Valstybėse, taip pat yra atlikusi ir tebeatlieka neabejotiną Lietuvos laisvės atstatymo reikale vaidmenį. Tremtyje esanti lietuviškoji bendruomenė irgi, kiek sunkios sąlygos jai pavyko įgalėti, yra savo inasą inėšusi. Iš minėtojo pranešimo paaiškėjo, jog buvę parašyta visa eilė memorandumų ir įvairių raštų, kurie buvo pasiusti vadovaujantiems politikams. Tuose raštuose ir memorandumuose buvo aiškinta Lietuvos padėtis, nušviesta jos okupacijos klaida, priminta lietuvių tautos teisė į laisvą valstybinį apsisprendimą. Taip pat visa eilė raštų aiškinta tremtinių padėtis, keltas balsas dėl jos gerinimo būtinumo ir tt.

Tačiau reikia pažymėti, jog raštų gausumas nevisada yra pakankama veiklos atestacija. Taip buvo ir su mūsų minėtosios vadovybės pastangomis. Kartais buvo jaučiamas nepakankamas ryšys su bendruomene. Dėl tos priežasties kai kuriais raštais, ypač tais, kuriais buvo bandoma kalbėti tremtyje esančios bendruomenės vardu, nebuvo

Nr. 15.

L. L.

1947.IV.15.

nusakomi bendruomenės nusitaikimai. Kartais net buvo prasilenkiama su jos lūkesčiais. Taip pav., atsitiko su pareiškimu emigracijos reikalui, kuriame buvo akcentuojama, jog lietuviškoji bendruomenė pirmoje eilėje yra linkusi isikurti Europos Vakaruose ir tik tuo atveju emigruoti, jei būtų sudarytos kompaktinei emigracijai sąlygos. Jei dėl kompaktinės emigracijos diskusijos nekeltinos, kadangi ji yra priimtinausia ir būtų gera šia linkme išsiderėti galimumų, tai teigimu dėl isikūrimo Europos Vakaruose visai nebuvo išreikštas mūsų bendruomenės didžiulios nusitaikimas. Pastaruoju pareiškimu tebuvo atstautaujama atskirų asmenų nuomone ir tuo pareiškimu greičiau buvo galima tremtinių reikalui pasitarnauti iš priešingos pusės. Tą patį būtų galima pasakyti ir apie kai kuriuos raštus Lietuvos bylos reikalui. Vienas kitas jų per ilgai užsigulėjo autorių kišenėse ir pavėluotai galėjo adresatus pasiekti, kaip kurie buvo suredaguoti beletristiškoje nuotaikoje ir dėl to subrendusiam politikui galėjo daryti lengvoką įspūdį. Kas padaryta - padaryta. Šie faktai šia mimi dėl to, kad ateityje būtų vengiama jų kartojimosi. Svarbiausia, kad pagaliau būtų surastas kelias artimesniam ryšiui su bendruomene, tada, savaime aišku, lengviau būtų išvengta prasilenkimų su bendruomenės lūkesčiais. Ši netolimoje praėityje buvo momentų, kada dėl vadovybės stokos ryšių su bendruomene vadovybei nejučiomis vadovavimas buvo išnuštas iš rankų ir jo ėmėsi pati bendruomenė/atsiamintini Ūaros užmanyto skryningo momentai ir iš bendruomenės kilusi iniciatyva/. Tokie momentai, švelniausiais žodžiais tariant, atestuoja vadovybėje vadovavimo dovanos stoką.

Toliau minėtajame pasitarime buvo iškilęs Lietuvos bylai vadovavimo klausimas, ir, būtent, ta prasme: - kuriose rankose ši vadovybė turinti būti: 1/ Lietuvoje dėl laisvės kovojančių asmenų ar 2/ tretyje esančios vadovybės. Šis klausimas jau enkščiau įvairių pavidalų formomis buvo pasireiškęs, gi pastaruoju metu einama bendros minties suradimo linkme. Tai jau yra gerai. Jei bus darbuti surasta formulė - pastangų našumas visada bus didesnis, negu esant

nuomonių susikryžiuavimui.

Tačiau iš tolinesnių pasitarimų minėtame suvažiavime pradėjo ryškėti momentai priešingi bendradarbiavimo dvasiai. Prabilus vienos politinės grupės atstovui apie reikalą šiuo kritišku momentu užmiršti visus trūkimus ir išskolus būtinumą ieškoti bendros Bazės darbui, radosi asmenų, kurie pradėjo svaitytis netolimos praeities priekaištais ir šūkaloti, jog kas ir su kuo gali bendradarbiauti Lietuvos byloje sprendimas priklausęs ne kalbėtojų/atsieit jiems- vėriantiesiems/. Gi kai kalbėtojas priminė šūkalotojams jų džiaugsmingus pareiškimus apie atsiverimą nepaprastų galimybių į laisvę Lietuvai kritiškuoju momentu - išbrovus sovietams, - tada buvo bandytas incenizuoti triukšmas.

Yra aišku, kad šiuo keliu einant negali būti surasta bazė bendradarbiavimui. Prieškojus kiekvienos grupės sąžinėje būtų galima surasti sunkokų nusikaltimų prieš bendruosius tautos reikalus. Bet šiandien nėra metas knaisiotis po praeities nesugebėjimų šiukšlynus. Kas tai bando daryti, tas yra pasinėšėjęs skaldomajam darbui. Priekaištai imais dar niekur nebuvo surastas bendradarbiavimas. Kas priekaištais svaitydamasis kalba apie ieškojimą darbui bendros bazės, tas yra nenuoširdus. Gi mūsų politinėse grupėse visais laikais nieko nestigo, tik nuoširdumo visada buvo permaža. Dėl to iš pasitarimų jėvalo visada sunkiai sekėsi išbristi.

Šitokiai padėčiai esant nemaža sugaištama laiko beprasmiškiems pokalbiams apie būtinumą surasti bendra darbo bazę gyvybiniu tautos reikalų plote, o visada isikibus laikomasi partinių kėslių, tolimų bendradarbiavimo dvasiai ir nieko bendra neturinčių su tauriai suprastos demokratijos prigimtimi. O sverbiausia, tokių užmačių pasekoje nukenčia gyvybinės reikšmės tautiniai ir bendruomeniniai reikalai.

Minėtasis pasitarimas kaip tik parodė, kad ir šiuo sunkmečiu kai kurios mūsų politinės grupės, nežiūrint jų n senumo, dar vis nepajégia pribrešti bendradarbiavimui. Šį nusikaltimą ateityje joms sunkiai seksis uždaugstyti ir pašiomis sukčiausiomis frazėmis.

ŽAISMO ATARIMAI IŠ MASKVOS

Kremliaus Pavėsyje 750 komisijų darbo nesklaidumas, didžiųjų galybių tarpe esanti įtampa, o Londone ilgai užtrukusi ir nepavykusi užsienio ministerių pavaduotojų konferencija sukūrė pesimistines nuotaikas. Jos slėgia kultūringą pasaulį, laukiančius žiūrovus ir vaidilus, kurie kovo 19 dieną pradėjo darbą Maskvoje.

Spiridinovkos ištaikinguose rūmuose, priklausiusiuose medvilnės kapitalistui, kuriuose posėdiuojama, sutelkti visi praėities žiburiai, kaip naujakurio troboje. Visur dveikia neskoningumas, nenuoširdumas ir šaltis. Vyšinskis, sutikęs Beviną tarė: "Šiandieną vėsu". Britas atkerta: "Šaltis siaučia visame pasaulyje". Nors pavasaris laužo ledą, kraunami pumpurai žada žiedus, o už geležinės užtvaros milijonai sukaustyti MVD. Galbūt ateis šiltesnės dienos, gal pasiguos žemė vien žiedais, o politiniame pasaulyje siaus šaltis, kol jis virs staigiančiu viesulu.

Kvie konferenciją laisvoji spauda Europoje praeina patylomis. Amerikiečiai kelia daugelį klausimų, į kuriuos maskviškiai balsai atsako išpėjimu, jei ne grasinimu.

Prezidentas Trumanas mūni, kad Taltos konferencijos nutarimai pažeisti. Holotovas, paskelbdamas ten sudarytą slaptą susitarimą dėl reparacijų, šaukia: - jis nevykdomas. Potsdamo nutarimai paliekami nuosalyje, o dabar juos galutinai norima užkasti. Taikos konferencija pergyvenusi optimistinį metą šaltuose santykiuose sustyra. Daug kur siaučia neramumai, notų karas, o vieton JTO stoja nuoga jėga.

Tose sąlygose pasaulis sutaria lyg alkanas dėl kashio ir taikos. Iš kur gauti tą kashį, kaip taiką sukurti? - atviri klausimai. Jei pagaliau kashis būtų rastas, iškalto procedūros klausimai: kurioje vietoje jis turi būti pagamintas ir kaip suvalgytas. Nenuoširdumas taiką daro pasibaisėtina skeletu.

Taikai įgyvendinti būtina gera valia, nuolaidos ir tarptautinės sąžalios. Visų veikenų dabar pasigendama. Sovietų imperializmas siaučia užimtuose kraštuose, iš kurių de facto nenori trauktis. Panslavizmas, bolševikine santvarka, teroras, šnipinėjimas, šeštoji kolona yra tais ginklais pasauliui nugalėti. Jais toli pralenkia taip vadinamas veikusias fašistines imperijas.

Per trumpą laiką maskviškeje konferencijoje iki šio neto paliesta daugelis antraeilii klausimų: Vokietijos demilitarizacija, okupacinės karinomenės, karo belaisviai, D P, gyventojų problema, Austrijos atkūrimas, ukio, konstitucinė organizacija. Visur tarpusavyje nesutarta. Ir tai konferencija daro nelyginant vežimui, kurį į keturias šalis tempio 4 arkliai. Aišku, kad stipresnis turės tą vežimą sulaužyti ir išsilaivinti. O tokio yra JAV, kurias laikėsi gana nuosekliai. Didžiausiu puolaju buvo Bevinas, kuris rodėsi esąs izoliuotu. Bidault, siūlėp visus DP iš Vokietijos iškeldinti, su Stalinu ilgoje konferencijoje negalėjo surienuodinti nuomonių. Prancūzija, kuri vaidina kompromisnią - vėjo rodyklės vaidmenį, atkando danti. JAV atvėsi kalbama apie bolševizmo pavojų, britai anksčiau skelbtos nuomonės dekeičia. Sovietai argumentus renka partneriams paskeltinti. Tai daroma netuo netu, kai atstovai sėdi už apskrito stalo.

Nr. 15.

L. L.

1947 IV. 15.

Ukio klausimus svarstant prielata didžiausio nuominiu margumyno. Dauguma jų yra išsiskaidinęs po daktaro, išskyrus gen. Marshallio pareiškimą: "JAV atsisako pripažinti Sovietų reparaacijų 10 milijardų dolerių reikalavimą iš Vokietijos ir nesutinka, kad jos būtų mokamos vokiečių gaminiams."

Šis nuominių skirtumas totali neleidžia orientuotis esamoje padėtyje. Štai Vokietijos ūkiškos centralizacijos klausimas. Anglosaksai reikalauja visuotinės centralizacijos, sovietai centralizacijos be anglosaksų zonų suliejimo, Prancūzija sutinka su centralizacija, bet su sąlyga Saaro kraštą išjungti. Ūkiško suliejimo klausime esama daug užpakalinių minčių, kurios atvirai nedėstomos. Anglosaksai savo sritis nori uždaryti nuo sovietinės įtakos, gi sovietai, kalbėdami apie ūkišką, galvoja apie politinę centralizaciją, kuri, jų manymu, busianti palanki. Prancūzai tą patį galvoja, bet priešingą prasme, nes bijo, kad ūkiškoji nenulėtų politinės.

Ar tik šiuo klausimu esama nuomonių skirtumo? Jis glūdi ne Balkanuose, ne Korejoje ar Kinijoje, ne Artimuose ar Vid. Rytuose, bet toje dviejų milžinų grumtynėje, kuri vargu baigsis diplomatinio būdu nuomonės ryškinant. Pavasaris artinasi. Visur gyvybė krykštauja. Politiniame pasaulyje niūru, nes susitarimus debesis gali išsklaidyti tik audra.

P O L I T I N Ė S A K T U A L I J O S

Kas turėtų spręsti Baltijos valstybių klausimą

Masivas konferencijai artėjant prie mirties taško, jau iš ligšiolinių pasitarimų pakankamai išryškėjus, jog ten nė vienas klausimas nepasiseks privesti prie visiško išsprendimo, Šveicarių laikraštis "Basler Nachrichten" ta proga kelia mintį, kas, būtent, turėtų svarstyti Baltijos valstybių klausimą. Prindamas Lietuvos, Estijos ir Latvijos okupavimo faktą, laikraštis pareiškia, jog trijų Baltijos valstybių likimo klausimas iš viso negali būti keturių užsienio reikalų ministrų svarstomas. Ir tai vien dėl to, kad šių valstybių likimas negali būti pavestas spręsti keturiems teisėjams, kurių tarpe vienas yra nusikaltėlis, būtent - Sovietų Sąjunga - okupavusi tris Baltijos valstybes.

Toliau minėtas laikraštis kelia mintį, jog Baltijos valstybių klausimas turėtų būti atiduotas spręsti pasaulinėje sąenoje, kokia šiandien yra JT organizacija.

Trumanas kalbėjo apie pasirošimo reikalą

Balandžio 5 d., amerikiečių demokratų partijos steigėjo Jeffersono minėjimo proga Trumanas pasekė kalbą, kurioje vel užakcentavo, jog Jungtinės Amerikos Valstybės privalo būti pasirošusios remti tautas, prievartaujamas svetimų jėgų. Nepakanka žodžių, -pareiškė Trumanas, -jog mes

Nr. 15.

1947. IV. 15.

nenorim karo. Dėl to laikytis reikalinga didinti JAV karinį potencialą, nes tik stipri karinė jėga galinti įtikinti pasaulį. Šia savo kalba Trumanas vėl išreiškė JAV politikos prabėlavimą ir įtikėjimą, jog yra valia sovietų kėslus neįmanu nutildyti. Yra būtina jėga ir tik ja tegalima pasitikėti.

Parama Graikijai ir Vakarai

Londonas oficialiai pranešė, jog britai visus savo dalinių, Graikijoje turėtų, ginklus perleido graikų kariuomenei. Amerikos tiekimai Graikijai ir Turkijai dar tebėra svarstymų fazeje. Nuo šokių Graikijai ir Turkijai, - pažymi strateginiai stebėtojai, - priklausys ne tik Balkanų ateitis, bet tie tikimai galimo konflikto atveju veiks ir Vakarų Europos likimą. Graikijoje ir Turkijoje laiku įrengus stiprius atsparos punktus, konflikto atveju ten bus pririštos, sovietų pajėgos, kurios turės saugoti Rusijai gyvybinės reikšmės arterijas, kaip Baku naftos šaltiniai, ir tuo atveju bolševikai negalės mesti didesnių pajėgų į Europos Vakarus.

DP GYVENIMO SEKTORIUS

Pradedamas pabaltijiečių perkeldimas į Angliją

Iš britų zonos gautomis patikrintomis žiniomis ten pastaruoju metu pradėta pabaltijiečių DP perkeldinimo akcija darbams į Angliją. Greeveno, Merbecko ir Gestachto stovyklose gyvenančios pabaltijiečiai jau gavo pranešimą apie jų perkeldinimą Angliją. Iš minėtų stovyklų bus perkeldinti visi pabaltijiečiai, pradedant vaikais ir baigiant seniais. Kiekvieną savaitę bus išvežama po 4000 asmenų. Tam reikalui britų zonoje numatyta uostavietėse įrengti keletą tranzitinių stovyklų. Anglijon perkeldinti pabaltijiečiai bus įkučdinti stovyklose ir įjungti į įvairius darbus. Atlyginimą už darbą gaus tokį pat kaip ir anglų darbininkai. Darbo sutartys tuo tarpu pasirašomos vieneriems metams. Nuo įsijungimo į darbą ir reputacijos priklausys, ar tos sutartys po vienerių metų bus pratętos ar ne.

Ir amerikiečiai reikalauja pabaltijiečių

Britų zonoje prasidėjus pabaltijiečių perkeldinimo akcijai į Angliją, amerikiečių zonoje tuo pačiu laiku pabaltijiečių vadovybės gavo pranešimą apie persikėlavimą 30.000 pabaltijiečių vyrų, reikalingu amerikiečių kariuomenei atlikti įvairius darbus. Šiuo klausimu pabaltijiečių atstovai Münchenėje vėrusio pasitarimą. Į organizuojamus darbo vienetus priimami tik DP.

Kam norėta pasitarnauti

Balandžio 7 d. Augsburg-Hechfeldo stovykloje įvyko lietuviškosios spaudos 400 metų sukakčiai minėti atšvęsti Knygos Parodos atidarymas. Paroda surengta vietos lietuvių tremtinių komiteto. Nors ji eksponatais nėra gausi, bet, atsižvelgiant į tremtiniška padėtį, ji vis dėl to duoda lietuviškos spaudos kelio bent pačius būdinguosius epizodus. Šioje parodoje kiek pilniau pavaizduota pagrindžio spauda vokiečių okupacijos metais. Tik nežinoma motyvai, kodėl greičiau liet. pogr. spaudos, eksponuoti Maskvos direktyvomis skleidžiami pamfletai ir kam norėta tuo pasitarnauti.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

Šis numeris kainuoja RM.1,5.